

19de eeuw

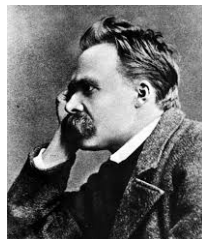
- Nihilisme,
- Utilitarisme,
- Emancipatie van verschillende groepen,
- Vrijheid van meningsuiting,
- Kloof tussen continentale- en Anglo-Amerikaanse filosofie.

Maieutiek_introductie_2018

Mill 1806-1873 Nietzsche 1844-1900

Utilitarisme

Nihilisme

Maieutiek_introductie_2018

Mill en Nietzsche

- Beide filosofen schrijven over menselijke vrijheid.
 - Mill als een politieke strijd.
 - Nietzsche als een persoonlijke strijd.
- Mill staat in de traditie van het Anglo-Amerikaanse denken dat meer en meer empiristisch wordt.
- Nietzsche staat in een literaire en zelf-reflecterende traditie die meer continentaal is, maar breekt hier tegelijkertijd ook radicaal mee.

Maieutiek_introductie_2018

Mill is een geboren utilitarist

- Vader James Mill en vriend Jeremy Bentham voeden John-Stuart op in het utilitarisme.
- Utilitarisme gaat uit van positieve kennis van de wereld. Dat laat zien dat alles lust of onlust gereguleerd is; het grootste geluk (=nut) voor de grootste groep moet regulerend zijn.
- Nastreven van geluk is niet alles zegt J.S. Mill later; er zijn kwaliteitsverschillen in het soort geluk en sociaal geluk is beter dan niet sociaal geluk.
- Vrijheid staat voor hem voorop; individuele vrijheid en tolerantie.
- Mill verzet zich tegen de onderdrukking van vrouwen, arbeiders en slaven.

Maieutiek_introductie_2018

Vrijheid en gelijkheid

- Staat in traditie van empirisme; er is positieve input over de wereld die door logische verbanden tot kennis leidt.
- Er is een strikt materialistische visie waarbij uitgegaan wordt van determinisme, maar de vrije wil van de mens maakt dat er wel ruimte tot vrijheid is.
- Praktische politieke kijk op de wereld. De wereld is een sociaal geheel, met vrije individuen die gelijkelijk ruimte moeten krijgen om hun vrijheid vorm te geven.

Maieutiek_introductie_2018

De tekst

- Vrijheid van het individu is nodig voor vooruitgang van het geheel der mensen.
- Maar individuele vrijheid mag de anderen niet schaden
- Heel praktisch (het voorbeeld van de kritiek op de graanhandelaar.)
- Huiverig voor de macht der gewoonte (vergelijk Montaigne) en tradities die mensen inkapselen
- Verlichting (rede is belangrijk) maar ook romantiek (kennis moet passen bij je karakter)

Maleutiek_introductie_2018

De tekst vervolg

- Minste onder de mensen is beter dan de beste machine.
- Begeerte en hartstocht, kennis en geweten moeten in juiste balans staan.
- Mill ziet een ontwikkeling waarin het inperken van menselijk handelen door macht van buiten wellicht nodig was, maar waarschuwt dat we nu eerder als gevaar moeten zien dat de menselijke vrijheid teveel wordt ingeperkt.

Maleutiek_introductie_2018

Nietzsche

- Nietzsche ziet evenals Mill een verwording van de menselijke vrijheid.
- Groot verschil; voor Nietzsche is deze verwording al bezig vanaf de klassieke periode (Socrates en Christus)
- De mens heeft geleerd zijn vrije natuur in te tomen (vergelijk Rousseau), maar deze natuur was volgens Nietzsche niet lief en aardig maar rauw en strijdlustig. De mens heeft zichzelf getemd.

Maleutiek_introductie_2018

De filosoof met de hamer

- Nietzsche maakt alles stuk wat leidend was; Hij zegt er is geen waarheid (noch via empirie noch via de rede)
- Hij zegt "God is dood" Dit heeft grote invloed op latere postmodernisme.
- Hij stelt dat de mens bang is voor zijn eigen vrijheid (komt terug bij Heidegger, Sartre en Fromm)
- Hij verzet zich tegen verlichtingsgedachte; er is alleen maar het tammer worden van de mens, er is geen morele groei.

Maleutiek_introductie_2018

Filosoof met de hamer -vervolg

- Hij zet zich ook af tegen romantiek; als je de mens aan zijn natuur overlaat krijg je geen idylle, maar een gevecht.
- Toch ziet hij twee positieve perspectieven;
 1. "deze tijd is als een zwangerschap" Iedereen kan van zijn leven iets maken;
 2. "een ding is nodig.- zijn karakter 'stijl geven'" Nietzsche voorziet de mogelijke geboorte van een übermensch die van nature, dus zonder dwang of terughouding, het goed doet. De montere ongetemde goede mens.

Maleutiek_introductie_2018

De tekst

- Nu nog is het fantasie die vrije mens, maar ooit zal hij komen. (Nietzsche is daar de ene keer stilliger over dan de andere)
- Nietzsche voelt zich eenzaam omdat hij zichzelf ziet als de heraut van deze nieuwe tijd en al zijn vrienden laten hem (in zijn ogen) vallen.
- Nietzsche verlangt naar de gezondheid van de klassieke vrije man en zegt dat het verstikkende van de menselijke terughouding (Victoriaanse tijd) ziek maakt.

Maleutiek_introductie_2018

Specifieke vorm van vrijheid

- Niet de vrije mens die zijn gang kan gaan en de wereld komt in orde (Adam Smith, Mill)
- Niet terug naar de natuurlijke mens (Rousseau)
- Geen klassenstrijd, geen christendom, geen massabeweging
- Wel; Vrije mannen die zelf –onder eigen wet- stijl aanbrengen in hun leven en hun omgeving; het gaat om tevreden zijn met zichzelf. Er kan geen plan van buitenaf worden opgelegd.

Maieutiek_introductie_2018

Van je familie moet je het (niet) hebben

- Nietzsche 's übermensch is een eigen leven gaan leiden omdat zijn zus zijn teksten heeft ingezet voor het door haar bewonderde nationaal socialisme. Zij was bevriend met Hitler en Mussolini en stichtte met haar man een (mislukte) nationaalsocialistische enclave in Paraguay.
- Het Nietzsche archief werd door haar beheerd en pas later zijn haar misinterpretaties erkent en werden weer teksten van Nietzsche geciteerd die duidelijk anti-antisemitisch zijn.

Maieutiek_introductie_2018